

ŠENTVIŠKI PEVSKI TABOR

Pokora je bilo delo, odveza pa zmeraj uspele prireditve

Ljudje so čedalje bolj zvedavi in še posebej letos je bilo veliko takšnih, ki so hoteli izvedeti, kdo je pravzaprav oče in kdo mama šentviških pevskih zborov. Dober ducač je tistih, ki so se starali skupaj s taborom in med njimi ne najdeš dva, ki bi bila glede tega rojstva enakih misli. Jaz na primer takole mislim; krivi so ameriška vlada, Slovenski oktet, trmasta Tone Kozlevčar in Janez Lesjak in najbrž še marsikdo, toda vseh res ne kaže vlačiti po zobeh, čeprav gre v tem primeru za nekaj izredno dobrega. In ker so se za svojo krivdo v 23 letih šentviških taborov že vsi večkrat spokorili (pokora je bilo delo, odveza pa uspele prireditve), razen ameriške vlade, predlagam: tudi Američane moram enkrat povabiti na šentviško spoved in pokoro!

Da ne bi kdo rekel, da »frise pokam«, naj zadevo na kratko razložim. V začetku petdesetih let je bil ustanovljen Slovenski oktet z namenom, da bo šel na turnejo po Ameriki. Tamkajšnje oblasti jim niso dale dovoljenja za obisk in namesto v ZDA se je Slovenski oktet zapeljal z vlakom do Šentvida pri Stični, od postaje do šentviške šole pa z lojtrnikom. Lahko bi torej rekli, da je bil prvi javni koncert Slovenskega okteta prav v Šentvidu pri Stični – v glavnem seveda po zaslugi Toneta Kozlevčarja, domačina in prvega pevca okteta. Ob dvajsetletnici so se oktetovci spomnili, kako je bilo leta 1951 in sklenili – jubilej bomo praznovali v Šentvidu pri Stični. In so ga res, skupaj z domačimi zbori – moškimi, ženskimi, mladinskim in pionirskim. Zdej pa stopi na sceno Janez Lesjak, tudi domačin in takrat predsednik občine SZDL. Rekel je: »To je pa tako lepo, da moramo nadaljevati!«

Od leta 1970, ko je bil v Šentvidu pri Stični prvi tabor, takrat imenovan še kulturni teden, pa do danes, je tabor prevaharil različna obdobja, zaznamovana tudi z večkrat kot ne neupravičeno kritiko. Nekaterim je šel hudo v nos, zakaj pa je kljub temu obstal, je dokaj nazorno povedal med drugimi tudi Jože Smole-Božiček pred

18. taborom, ko je bil slavnostni govornik: »Šentviški tabor je izraz ljudske kulture in last tisočev pevcev in ne vidim človeka, ki bi si upal reči – nehajte s tem!«

Kako prav je imel, se je še posebej pokazalo letos. V rojevanju slovenske demokracije so akterji nove ureditve na ljudsko kulturo pozabili bolj

• Poleg novomeške zavarovalnice Tilia, ki je bila glavni sponzor letošnjega tabora in grosupeljskih obrtnikov, je prireditev denarno podprlo še 44 slovenskih, hrvaških in bosanskih podjetij, ne smemo pa seveda pozabiti tudi prispevka grosupeljske občine in tamkajšnje občinske kulturne organizacije. Tabor je odprl slovenski kulturni minister dr. Andrej Capuder, slavnostni govornik pa je bil član slovenskega predsedstva dr. Dušan Plut. Zaradi neurejenih političnih razmer so na taboru odpovedali svoj nastop slovenski zbori iz Italije in zbor Pavel Avgust iz Zgornjega Senika (Madžarska), kar je še posebej škoda, saj je ta zbor hodil v Šentvid nepretgoma od drugega tabora! Če so zamejci imeli vzrok, da v Šentvid niso prišli, pa ga domačini nimajo, ker so koncert v soboto zvečer obiskali v tako pičlem številu. Naj mi bo oprosteno, toda takšnega »bojkota« si niso zaslužili niti avstrijski in šentviški pevci niti organizatorji!

kot kdorkoli prej. Šentviški organizatorji so se malce potuhnili in na občasnih srečanjih tuhtali, ali naj se stvari letos lotijo ali ne. Njihov lažni mir, ki se je kazal le navzven, je bil prekinjen marca, ko so zbori začeli priganjati, naj se organizator vendarle zmiga, saj je tretja junijska nedelja pred vrati! Kolesje je steklo in ker je bilo časa bolj malo, z večjo hitrostjo kot običajno. Organizator je bil primoran poiskati tudi nekaj bližnjic, zato je letos malce bolj škripalo kot običajno, toda ustavilo se ni! Morda

mi tega sploh ne bi bilo treba zapisati, saj tega lovljenja s časom večina sploh opazila ni – prav pa je, da se to javno pove zaradi tistih, ki drobovje tabora bolj poznajo.

Geslo letošnjega Šentvida »Za samostojno Slovenijo« je na taboru s pesmijo podprlo 205 zborov s 5.500 pevci (približno toliko jih je bilo na desetem taboru, največ pa na 20., ko se je v Šentvidu zbralo 305 zborov z okoli devet tisoč pevci), ki so v peklenski vročini z petjem sporočili svetu, kdo so in kako mislijo. Šentviški tabor je spontana prireditev, pevci hodijo v Šentvid zaradi lastnega zadovoljstva in zelo jim je všeč, ko vidijo, koliko jih pravzaprav je in na tem božjem svetu je samo še ena podobna prireditev, ki je večja od šentviške; v Tallinu, sovjetski pribaltiški republiki Estoniji se vsako drugo leto zbere od 30 do 50 tisoč pevcev...

Predsedniku UO Tabora Marjan Kotar je med pripravami za letošjo prireditev večkrat omenil, kako se republiške institucije za tabor nič ne brigajo – razen Zveze kulturnih organizacij Slovenije in slovenske pevske zveze – in o kakšni denarni pomoči nočejo nič slišati. Ko pa je prišla z mošnjikom na pomoč novomeška zavarovalnica Tilia (kar v rimljanščini pomeni lipa) in ko je predsednik grosupeljske vlade Franci Ahlin obljubil pomoč pri zbiranju denarja (in jo potem tudi držal) in ko so »vkup stopili« še grosupeljski obrtniki pod taktirko Laciya Ferenceka, in ko je seveda pritisnila na plin tudi finančna komisija Tabora, je bilo denarja vsaj za silo dovolj in Marjan Kotar si je izmislil novo geslo: pojemo za samostojno Slovenijo in finančno neodvisen tabor! Stanka Sadar, dolgoletni taborski finančni minister, pa je dodala: »Bug daj, de bi blu rejs takul!« S samostojno Slovenijo so že nastali križi in težave in takole bi rekli; če se bo slovenska samostojnost obdržala kljub tankom jugoslovanske vojske in beograjskih balkanizmov, bo obstal tudi šentviški tabor, kajti razloge, da »bug ne bi dal«, kar si Stanka želi, enostavno ne bo!

ILIJA BREGAR

Zakrpana Višnja Gora

Oglašam se samotni dolenski kulturnik iz Višnje Gore. V zapeščini dela imam kot njegovo posebno svetinjo spravljene Jurčičeve Zbrane spise. Še v isti papir so skrbno zaviti. Ti so izhajali letno od leta 1882 do 1886, urednik je bil Franc Levce; založil in na svetlo dal »Odbor za Jurčičev spomenik«, natisnila »Narodna tiskarna« v Ljubljani.

Dej je Jurčiča še poznal (glej ZOG VIII 1976 Iz dedove knjige) in je njegovo pisanje najvišje cenil izmed del vseh dotedanjih slovenskih pisateljev. Komaj smo se vnuki drug za drugim dobro naučili branja in spoštovanja knjige, že nas je ob času šolskih počitnic vsakega ob svojem času slovesno posadil za svoj pisalnik (bil je 36 let dedendolski župan) in nam odprl katero izmed povesti Zbranih spisov. Jurčičeva dela smo vzljubili vedno bolj in bolj in taka ljubezen ostane vse življenje. Tudi pri nadaljnji izobrazbi nam je to še kako prav prišlo. S kakšnim veseljem je moja sestra Mija Jarčeva, znana evropska kostumografka, pri nas nagrajenka Prešernovega sklada, v svoji bolniški sobi še z zadnjimi močmi naslikala kostume za televizijsko podobo romana Deseti brat!

No, pri svojem delu sem prejšnji teden za neko pisanje o Višnji Gori na hitro potrebovala Jurčičevo povest Zakrpana Višnja Gora in raztrgan Žužemberk. Hitro se zatečem k prej omenjenim Jurčičevim Zbranim spisom – glej ga šmenta! Ravno tisti letnik so si sposodili moji vnuki na Grosupljem. (O, kako smo že skupno brali na višnjem vrtu o Juriju Kozjaku! Ko je bilo opisano, kako so matere tekle za otroki, katere so ugrabili Turki, bi kmalu vsi jokali). – Brž v Ljubljano, od knjigarne do knjigarne, do Slovenske Matice itd. Sprašuješ, če dobiš tako in tako posamezno delo, ki vsebuje tudi Zakrpano Višnjo Goro – nič, sprašuješ, ker si v Višnji Gori Bogu za hrbotom, če je že izšla kdaj ta imenitna zafkrkljivka kot kakšna otroška izdaja – nič. Drviš tritretstoletja star še pred slavni ljubljanski magistrat v antikvariat – slava mu – tu se rešiš, dobiš Prvo knjigo Jurčičevega Zbranega dela iz leta 1961 (urednik Mirko Rupel) Državne založbe Slovenije. Za bore 60 dinarjev. Sedaj jo pestujem, Zakrpano Višnjo Goro.

Jurčičeva zbirka, kot pisav sem moram vsaj ob koncu spisa vrniti k naslovu... Sem s tem svojim pisanjem dokazala, kako važna je že otroška vzgoja branja? Kako zgodnja naj bi bila ta ljubezen? Ali si želimo take otroke, ki jim televizija z ljakom vliva na možgane sama gotova dejstva? Saj imajo reveži več časa, da bi se jim pamet in srece počasi razvijala, globila. V naši občini bo lahko nova Jurčičeva zbirka mnogo pripomogla tudi otrokom. Starejši prosimo vse cehe, ki so botri tej zbirki: občinskega, pisateljskega in izdajateljskega, da uredijo tudi otroško izdajo Jurčičevih povesti, slikovno zanimivo. Še posebno Višnjanje bomo veselo pričakali lepo ilustrirano izdajo Zakrpane Višnje Gore in raztrganega Žužemberka.

MIHAELA ZAJC

Povabilo v kino

Ob besedi kino se spomnimo najprej na filme. Kino je nekoč bil prostor za druženje in v divjih 60-tih in 70-tih letih je bila marsikatera poroka posledica povabila v kino. Parčki so našli idealen kraj za javno skrivanje, posamezniki pa so se dobili s svojo družbo in sklepali nova znanstva. Takrat so bili kinematografi tako popularni, kot sedaj diskoteke, pa tudi publika je bila precej pisana. Od šolskih kričačev do rokerskih mamic in očkov. Polagoma pa se je to zanimanje poleglo in v kino hodi dandanes le še mladina, pa še ta le zaradi filma samega, kar se pozna pri obisku kinopredstav. Dobri filmi so dokaj dobro obiskani, povprečni pa zelo slabo. Slabih pa se itak ne upamo najeti, ker bi bil obisk katastrofano nizek.

Zelo huda konkurenca so nam videooteke. Navkljub vsem dobrim lastnostim, ki jih ne bi omenjal, pa imajo tudi slabe, saj so posnetki piratski; torej prej na kaseti, kot pa uradno predvajani v kinematografih, ne vedno kvalitetni in prevajani, najhujše pa je to, da si človek doma ogleda tudi tiste filme, ki so moralno oporečni in si jih sicer ne bi šel javno ogledat. Vsaj ne v domačem kinematografu.

Naj bo torej to povabilo na veselo druženje. Potrudili se bomo, da se boste prijetno počutili ob gledanju dobrih filmov, to pa je delno odvisno tudi od vas samih. Zapustimo torej štiri stene, ki nas omejujejo in si razgibajmo življenje.

V Kinu Dobropole vas prijazno pričakujemo!

ALEKS HEGLER

Samostojna SLOVENIJA 1991 vse najboljše!

MAKS FURJAN (8)

Ko igralec vandra

Še sam sem dobival komaj po 1100 dinarjev. No, nekaj sem primaknil še iz svojega, pa je kar šlo. Od Vladimirja Skrbinskega, našega znamenitega igralca in režiserja, sem dobil naslov profesorja Murka v Pragi. Pri njem sem se najprej oglašil in bil je moj praški mentor. V Narodnem divadlu mi je izposloval ne le brezplačne vstopnice, marveč tudi dovoljenje, da smem poslušati vaje. Gledališko življenje v Pragi je bilo tako bujno, da so ves čas igrali v dveh hišah, operni in dramski, publike pa se je kar trlo. Že mesec dni pred premiero so bile vstopnice razprodane. V Narodnem divadlu sem spoznal tudi doajna našega gledališča Zvonimirja Rogoza, ki je bil tam igralec in režiser. Velik gospod. Ko sem mu povedal, da sem iz Maribora, sem se mu še posebej prikupil. Jemal me je povsod s seboj, celo po zasebnih galerijah. Odpiral se mu je čisto nov svet. Rogoz me je vodil tudi v filmske ateljeje v Barandovu.

Štirinajst dni sem stanoval privatno, v dragi najemniški sobi: potem pa so mi našli pro-

stor v študentskem domu, kjer res ni bilo razkošja, bila pa je dobra postelja in popolna svoboda. Prago sem prekriziral podolgem in počez, podnevi in tudi ponoči. Ker sta me pri gledaliških vratarjih vedno čakali po dve brezplačni vstopnici, sem s seboj lahko povabil tudi kako dekle.

Nekoč sem ga pošteno položil. Od očeta sem bil nekoč dobil pravi rdeči turški fes. Ker so se za gledališke vedno vsi tako imenitno oblekli, sem sklenil, da bom posebej imeniten tudi sam. Oblekel sem smoking in na glavo poveznil fes. A že ko sem šel po cesti, so se ljudje obračali in govorili: »Glej ga, Turka!« Kako so me šele debelo gledali v teatru! Eh, česa vsega si ne privoščim mlad človek, da bi zbujal pozornost!

Hudega mi res ni bilo. Hrana je bila strašno poceni – saj veste knedlički in svinjska pečenka. Pa pivo. Veliko pivo je stalo komaj dve kroni! Ob nedeljah smo hodili na izlete v Podbabe, kjer so bile veselice. Koliko se je tam popilo piva! Natakariče so nosile vrčke

in kar na kroznikih delale za vsakega črto. Po deset črt je imel en pivec! Jaz pa sem z muko ves večer pospravil en sam vrček. Pa kakšne trebuščke so imeli! Ampak pivo je bilo prvovrstno. Tudi pri znamenitem Fleku sem bil, pa samo enkrat, tam ni bilo za moj žep.

Jugoslovanskih igralcev v Pragi ni bilo dosti. Večinoma so hodili študirat na Dunaj. No, pa Dunaj sem obiskal tudi sam. Večkrat sem skočil tja za dan ali dva, da si ogledam kako posebno znamenito predstavo. Pa me Dunaj ni tako navdušil kot Praga. V Burgtheatru sem videl kralja Leara z Wernerjem Krausom – takega Leara nisem videl nikdar več! Dopoldne smo zavili v kavarno, kamor so zahajali igralci. Nekoč sem postal posebno pozoren na starejšo gospo, ki so jo vsi zelo vključno pozdravljali. Kdo je to, me je zanimalo. Maria Eiss vendar, so me sunili pod rebra. Kaj?!

Čudovita, bleščeča lepota, sijoča od moči in strasti, ki sem jo bil prejšnji večer občudoval na odru kot Goneril – to naj bi bila ta stara, krmežljava devica z očali?! Da, kaj vse stori čar odra...

In potem sva rekla »da«

Leta 1928 je bil v Beogradu kongres dramskih igralcev. Jo-

ško Ković je vzel tudi mene s seboj. Imel sem štiriindvajset let in vsaka možnost potovanja v neznane kraje me je vznemirjala. Tudi v Zemun so me vlekli, kjer so bile javne hiše, jaz pa še ves sramežljiv, tako da sem bil čisto srečen, ko me je neki klient rešil napadalne Madžarke. Mislim, da me v Beograd ne bo nikoli več. Pa sem se motil. Celo poročil sem se tam!

Ženo sem spoznal v Mariboru, triinšestdesetega. Sedela je v kavarni, s prijateljico iz gledališča. Beseda je dala besedo, bila sva si na moč všeč. Daisy – Dionizija – je bila doma iz Laškega in prav tako nezakonška kot jaz. Odraščala je pri starih starših, nato jo je šolala očetova sestra. Dolgo tako ni moglo iti, pa je šla kot vzgojiteljica že z osemnajstimi po svetu. Služila je v Zagrebu, Karlovcu, Vinkovcih, nazadnje pa se je zaposlila pri švedskem konzulu v Beogradu. Seveda sva ob spominih na podobno mladost hitro našla dosti skupnega. Ko se je morala vrniti v Beograd, mi je bilo kar težko.

Potem pa me je 1934. leto pozneje, tenorist Sancin vzel s seboj na gostovanje v Beograd. Stiral sem v opereti, ki smo jo igrali kar na prostem na vrhu Kolarčeve restavracije. Bila je prav nasproti Narodne-

ga gledališča. Med vojno so to lepo restavracijo bombe popolnoma porušile...

In ker sem že ravno bil v Beogradu, sem se kar hitro odločil. Obiskal sem Daisy na Dedinju.

»Vzemi dokumente pa greva,« sem oznanil. In sva šla. Švedski konzul nama je posodil avtomobil in šoferja. Sli smo na poroko, potem pa na kosilo na Avalo.

Žena je imela izredno razumevanje za moje delo in moj poklic. Veliko mi je pomagala. Pozneje je v prenekatem teatru, kjer sem se zaposlil, dobila angažman tudi ona, saj je izvrstno pela.

Takrat, ob poroki, pa še slutila nisva, kako kmalu se bo začelo najino romanje po jugoslovanskih gledališčih. Že leto 1935 je bilo moja zadnja sezona v mariborskem gledališču. Začele so se razprtije, posredji so bile seveda plače. In kaj dobim pod nos od intendant, po desetih letih dela? »Če vam ni kaj prav – pa kar nazaj k železnici!« Žaliti se ne dam, sem si rekel in čez noč sprejel ponudbo režiserja in tenorista Djuke Todoroviča, da pojdeva z ženo z njim v Osijek. Pa je bila to le kratka epizoda v mojem življenju, saj me je Vladimir Skrbinek že naslednjo sezono povabil v Skopje.

Po Furijanovi pripovedi piše BOGI PRETNAR

Bilo bi hudo napačno misliti, da so nas ruski igralci, hudožestveniki, ki so gostovali v Mariboru, tako navdušili zato, ker nisimo poznali nobenega drugega teatra. Sam sem se precej razgledoval tudi po tujih odrih, ne le po zagrebškem, posebno po praških in dunajskih. Ob koncu sezone 1932, ko so bile na sporedu le še operete, mi je podžupan Golouh odobril 800 dinarjev »študijske stipendije« – pa hajd v Prago! Osemsto dinarjev, ljudje božji, to je bila takrat skoraj mesečna plača!